

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1590>

Geliş Tarihi: 07.02.2019

Kabul Tarihi: 30.04.2019

HALK POSTASI GAZETESİNDEKİ HABERLERE GÖRE MARAŞ'TA KURTULUŞ BAYRAMI KUTLAMALARI (1954-1960)

Nermin Zahide AYDIN¹

Öz

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşması ile Osmanlı Devleti'nin toprakları işgal edilmiştir. Anlaşmanın 7. maddesini ileri süren işgal kuvvetleri daha önceden yaptıkları planları uygulamaya başlamıştır. Anadolu'nun güneyinde yer alan Maraş, önce İngilizler tarafından işgal edilmiştir. Fakat bir süre sonra İngilizler Maraş'ı boşaltmış ve onların yerine Fransız kuvvetleri gelmeye başlamıştır. Fransız işgali sırasında yaşanan gergin olaylardan sonra Maraş halkı mücadele kararı almıştır. 22 gün süren mücadelenin sonunda zafer kazanılmış ve Maraş kendini kurtaran şehir olarak tarihteki yerini almıştır. Maraş halkının bu mücadelesi diğer şehirlere de örnek olmuştur.

Maraş'ın kurtuluş günü olan 12 Şubat tarihi her yıl büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır. Kurtuluş bayramı için önemli hazırlıklar yapılmaktadır. Çünkü her Kurtuluş Bayramında çalışkan ve fedakâr insan olmanın önemi bir kez daha kavranmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Maraş'ın Kurtuluşu, bayram, tören, gazete.

The Salvation Day Celebrations in Marash According to The News in The Folk Mail Newspaper (1954-1960)

Abstract

The lands of the Ottoman Empire were occupied with the Mondros Armistice Agreement signed at the end of the First World War. The occupation forces, which put forward Article 7 of the Treaty, have started to implement the plans which they had previously made. Marash located in the south of Anatolia, was first occupied by the British. But after a while the British evacuated Marash and the French forces began to come in their place. After Marash people have experienced tense events during the French invasion, they decided to fight. At the end of the 22-day struggle, victory was won and Marash took his

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi,
nzahideaydin@hotmail.com

place in history as a self-saving city. This struggle of the people of Marash has been an example for other cities.

The 12th of February, the day of liberation of Marash, is celebrated every year with great enthusiasm. Important preparations are made for the feast of liberation. Because the importance of being a hardworking and altruistic person in every Independence Feast is once more grasped.

Keywords: The Salvation of Marash, feast, ceremony, newspaper.

A-Giriş

Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı Devleti'nin güç kaybetmesiyle birlikte onun yerini almak için yapılan savaşlardan biri haline gelmiştir (Roberts, 2011: 872). Almanya ile birlikte savaşa girme konusunda yaşanan tereddütlere rağmen (Ortaylı, 2018: 60), Almanya'nın yanında savaşa girilmiştir. Savaş sürerken harp sonunda yapılacak paylaşımlardan bahsedilmeye başlanmış (Karabekir, 2007: 94), yapılan gizli anlaşmalarla Osmanlı Devleti'nin toprakları paylaşılmıştır (McNeill, 2008: 695). Bu anlaşmalardan biri olan ve Mart 1916 tarihinde imzalanan Sykes Picot Anlaşması ile İngiltere ve Fransa kendilerine bırakılacak alanı tespit etmişlerdir (Kurat, 2011: 311). Savaşın sonunda imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşmasınının 7. maddesi, İtilaf Devletlerine güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıkarsa, herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkını vermiştir. Çok geçmeden anlaşma maddeleri yürürlüğe konmuştur (Ulman, 1973: 254).

İngiltere, Mondros Ateşkes Anlaşması'nın 10. maddesini ileri sürerek Toros tünellerini işgal etmiştir (Gönen, 2005: 75). Halep'e yakın bir mesafede olan Maraş'ı (Atalay, 1339: 164) ele geçirmeyi düşünen İngiltere önce Kilis, Antep ve Osmaniye'yi işgal etmiştir. 22 Şubat tarihinde Antep'ten Maraş'a hareket eden Max Andrio komutasındaki 19. Tugay, Maraş'a girdikten kısa bir süre sonra Maraş mutasarrıfına gelerek 4 maddelik bir muhtıra vermiştir. İngilizlerin 8 aydan fazla süren işgalleri sırasında önemli sayılabilecek bir çatışma olmamıştır. Sadece Maraş'ta askerlik deposunda bulunan az sayıdaki silah güvenilir bir yere taşınmak istenmiş fakat bu silahlar İngilizler tarafından şehir dışında ele geçirilmiştir (Gönen, 2005: 76-87).

B-Fransızların Maraş'ı İşgali

Birinci Dünya Savaşı sonunda Ortadoğu'da meydana gelen boşluğu doldurmak isteyen Fransa ile (Uçarol, 2000: 553) İngiltere'nin arası kısa bir süre sonra bozulmuştur. Çünkü İngilizlerin işgal ettiği bölgeler daha önceden Fransa ile yaptıkları anlaşmalar gereği Fransa'ya bırakılmış olan yerlerdir. Bu nedenle Fransa ile İngiltere arasında ciddi anlaşmazlıklar çıkmış ve nihayet 15 Eylül

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

1919'da yapılan bir anlaşmayla sorun çözülmüştür (Gürün, 2005: 398). 15 Eylül 1919'da imzalanan Suriye İtilafnamesi ile İngiltere Filistin'de Yahudilerin, Fransa ise Kilikya'da Ermenilerin sorumluluğunu üstlenmiştir. Bunun üzerine Meclis, 12 Ocak 1920'de İstanbul'da toplanmış ve 28 Ocak 1920 tarihinde aldığı bir kararla Misak-ı Milli'yi kabul etmiştir. Misak-ı Milli'de "Ateşkes hudutları içinde olsun ya da olmasın, din, ırk ve amaç bütünlüğü içindeki Müslümanların çoğunlukta yaşadığı Osmanlı topraklarının hiçbir suretle bölünmeyecek bir bütün oluşturur" prensibi kabul edilmiştir (Hale, 2003: 39). Tehlikenin büyüklüğünün farkında olan Mustafa Kemal, Misak-ı Milli esasları doğrultusunda milletin bütün maddi ve manevi kuvvetleri ile memleketin resmi ve özel teşkilatlarını bir araya getirecek olan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetininin kurulmasına karar vermiştir (Cebesoy, 2011: 67). Bu nedenle Aralık 1918 tarihinde milli direnme hareketi olarak da nitelenen Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, İzmir ve Trakya'da kurulmuştur (Lewis, 2000: 246). Fakat çok geçmeden İngiltere'nin Maraş'ı Fransızlara teslim edeceği haberi kısa sürede yayılmıştır. Fransız Yüksek Komiseri Picot, Fransız kuvvetlerine İngilizlerin Maraş'tan ayrılmadan, şehri işgal etmeleri emrini vermiştir. Fransızların Maraş'ı işgal edeceğini Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına Hayrullah Bey, Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgrafla bildirmiştir. Yaşanan gelişmeler üzerine Mustafa Kemal Paşa, 3. Kolordu Komutanlığına haber vererek Maraş, Antep ve Urfa'nın Fransızlar tarafından işgal edilmesinin engellenmeye çalışılmasını istemiştir. İngilizlerle anlaşan Fransa, General Gouraud'u Adana ve Suriye'deki yüksek komiseri ve Ortadoğu başkomutanı olarak Beyrut'a atamış (Gönen, 2005: 89-94), Adana, Maraş, Tarsus, Mersin, Antep ve civarı için yaklaşık yaklaşık 20000 civarında bir kuvvet hazırlamıştır (Sorgun, 2004: 140). Bölgeden gelen raporlar ve Fransa'nın işgal ihtimalinin artması üzerine Mustafa Kemal Paşa, güneyde milli direnişin örgütlenmesi için çalışmalara başlamıştır (Avcıoğlu, 1978, 1273). Yörük Selim ve Kılıç Ali'yi Maraş'taki direnişi örgütlemekle görevlendirmiş (Kılıç Ali, 1955: 26), Kılıç Ali'yi yanına çağırarak "*Seni Maraş-Antep havalisinde milli kuvvetler teşkilatını yapmak üzere oraya gönderiyorum*" demiştir (Turgut, 2005: 83).

Kılıç Ali, 21 Ekim'de (Turgut, 2005: 85), Yörük Selim de kısa bir süre sonra Elbistan'a ulaşmıştır (Gönen, 2005: 91). Milli mücadele döneminde herkesin tek amacı anayurdu düşmandan kurtarmak ve milleti bağımsızlığına kavuşturmak olmuştur (Kili, 2008: 73). Bu nedenle örgütlenme işine hız verilmiş, hâkim Ali Rıza Bey başkanlığında Maraş'tan gelen Eczacı Lütfi ve kardeşi Doktor Mustafa ile Sivas'tan gelen Kılıç Ali ve Yörük Selim'in katılımı ile Elbistan'da da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Bu cemiyet, Fransızların

bölgeden çekilişine kadar Mustafa Kemal Paşa ile sürekli irtibatla bulunmuştur (Gönen, 2017: 46-47).

Diğer taraftan Fransızlar işgal için Maraş'a yaklaştıkları sırada önleri çeteler tarafından kesilmiştir. Fakat yeterli silahı olmayan bu 20-30 kişilik grup Fransızların ilerleyişini durduramamıştır (Alcıoğlu, 2006: 247). 29 Ekim 1919 Çarşamba günü Fransız komutan Joly, Şeyadil civarından şehre girmiştir (Özalp, Tarihsiz; 41). Çok geçmeden Fransızlar tarafından yerel Ermeni askerler silahlandırılmıştır. Bu durum Ermenilerin bu bölgedeki hak iddialarının itibar göreceğine dair şüphenin artmasına neden olmuştur (Zürcher, 2015 223). 1 Kasım tarihinde İngilizler Maraş'tan ayrılarak Antep'e hareket etmiştir (Gönen, 2005: 98).

1)Sütçü İmam Olayı

Fransız işgali döneminde Maraş halkını derinden yaralayan birçok olay yaşanmıştır. 30 Ekim günü Fransız üniformalı 5 Ermeni mutasarrıflığa gelerek nöbet defterini kontrol etmek istemiş, Jandarma Komutanı Yüzbaşı Mahmut sayesinde Ermeni askerler hükümetten uzaklaştırılmıştır (Gönen, 2005: 101). İşgalin ikinci günü Fransız askerleri ve Fransız üniforması giydirilmiş Ermeniler, Uzunoluk Hamamı'ndan çıkan kadınların peçelerini açmaya çalışmışlardır (Kocabaş, 2003: 292). Olay sırasında Kel Hasan'ın kahvesinde oturan Çakmakçı Sait, duruma müdahil olmak istemiş ama Ermeni askerlerin silahı ile önce yaralanmış sonra şehit olmuştur (Gönen, 2005: 102). Sütçülük yaparak geçimin sağlayan Sütçü İmam hemen silahına sarılarak Fransız askerlerini öldürmüştür. Yaşanan bu gelişmeler üzerine şehrin ileri gelenlerinden 11 kişi bir araya gelerek bir protesto hazırlamışlar ve Antep'teki Fransız Komutanlığı'na göndermişlerdir (Özalp, Tarihsiz; 45, 47). Diğer taraftan Mustafa Kemal de Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine gönderdiği şifre ile Fransız işgalinin protesto edilmesini istemiştir. Mustafa Kemal Paşa ayrıca dış basına demeçler vererek protestolarını sürdürmüştür. Antep'te 1 Ekim'de Maraş'ta da 3 Kasım'da yapılan protesto mitinglerini 28 Ekim-16 Kasım 1919 tarihlerinde Anadolu'nun çeşitli yerlerinde organize edilen 80'in üzerinde coşkulu miting izlemiştir (Gönen, 2017: 46). Türk halkı kendi geleceğini kendi iradesiyle belirlemeye başlamıştır (İnalçık, 2009: 388).

2)Bayrak Olayı

Fransız işgali ile Maraş'taki gergin hava her geçen gün artarak devam etmiştir. Fransız askeri kıyafetleri giymiş olan Ermeniler, mutasarrıflığa giderek bazı taleplerde bulunmuşlar fakat bu talepleri geri çevrilmiştir. Bunun üzerine çarşıya giderek bir simit alıp "Türklerin yedikleri bunlar mıdır?" diyerek simidi

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

ayaklarının altında ezmişlerdir (Akbiyık, 1999: 122). Türk jandarmasının Fransız komutanlığı emrine verilmesini temin etmek için hükümete gelen Fransız subayı kapıda asılı gördüğü Türk bayrağına itiraz etmiştir. Karargâhına döndüğünde durumu kumandanına söylemiş, kumandanın emri ile mutasarrıf Ata Bey evinde bulunarak bayrağın indirilmesi emri verilmiştir. Gerginliğin artması üzerine Adana'daki Fransız Komutanı Albay Brémond, Ata Bey ve diğer görevlilere bir telgraf çekerek Cebelibereket Governörü Andre'nin uhdesine Maraş Governörlüğünün de (Sivil vali) verildiğini bildirmiştir (Özalp, Tarihsiz; 51).

Yüzbaşı Andre Maraş'taki olayların nedenini araştırmak üzere 26 Kasım 1919 tarihinde Maraş'a gelmiştir (Gönen, 2005: 107). Şehre gelen Andre ve yanındakiler direk Hükümet Konağı'na gitmişler fakat uzun tartışmalardan sonra Andre ile birlikte gelen askerlerden piyadelerin hükümete, süvari olanların ise kaleye yerleştirilmesine izin verilmiştir (Özalp, Tarihsiz; 52). Yeni gelen sivil vali konuşmak için 27 Kasım günü şehrin ileri gelenlerine bir tezkere çıkartarak Kadir Paşa Konağı'na davet etmiş fakat toplantıya kimse katılmamıştır (Gönen, 2005: 108). Andre bu duruma sinirlenerek davet edilenlerin iki gün sonra belediyede toplanmasını istemiştir. Aynı akşam Maraş mebusu Hırlakyanların evinde Kolonel Brémond için bir yemek düzenlenmiştir. Andre, Maraş Ermenileri içinde en etkili aileler arasında yer alan Hırlakyanlardan (Kerr, 1973: 70), Osep'in kızı Helena'yı dansa davet etmiş ama Helena "*Kalesinde halen Türk bayrağı dalgalanan bir memlekette Fransızların hâkim olduklarını ve bizim emniyet ve hürriyet içinde yaşadığımızı nasıl düşünebiliyorsunuz?*" diyerek teklifi reddetmiştir (Özalp, Tarihsiz; 53). Bunun üzerine Andre 27 Kasım'da kaledeki Türk bayrağının hemen indirilmesini emretmiştir (Kocabaş, 2003: 292). Bayrağın indirilmesi üzerine Helena Andre'nin dans teklifini kabul etmiştir (Akbiyık, 1999: 137). Bayrağın indirildiğini gören beş ihtiyat Türk askeri hemen mahallelerine dağılarak durumu bildirmişlerdir (Özalp, Tarihsiz; 53). 28 Kasım Cuma sabahı kaleye bakan penceresinden dalgalanan Türk Bayrağının olmadığını gören avukat Mehmet Ali Kısakürek hemen bir beyanname yazmıştır. Ardından da beyannameyi çoğaltarak oğlu Şehabettin ile Cuma namazından önce Ulu Cami, Çarşıbaşı, Sarayaltı ve Arasa Camilerine bırakmıştır (Gönen, 2005: 109). Mehmet Ali Kısakürek, cemaate hitaben yazdığı beyannamede "*Cuma günü çekilmekte olan bayrağımız yerine çekilmedikçe Cuma namazı caiz olmaz*" diyerek halkı tahrik etmiştir (Emniyet Genel Müdürlüğü A.P.K Dairesi Başkanlığı, 32). Ulu Cami'de Cuma namazı için bir araya gelen yaklaşık 1000 kişilik cemaat namazı takiben Fransız işgalini protesto etmeyi düşünmüştür. Şerbetçioğlu Mehmet'in "*Sancağı çıkarın*" diye bağırmasıyla birlikte minberdeki asılı sancak alınarak kaleye doğru hareket edilmiştir. Kısa bir süre sonra bayrak

Osman Erşan tarafından kalede göndere çekilmiştir (Gönen, 2005: 110). Yaşanan gelişmeler üzerine Andre, Antep-Maraş Komutanı Albay Sainte Marie'ye bir telgraf çekerek takviye güç istemiştir. Fakat Albay, Andre'nin Antep'e gelmesini istemiştir. Yüzbaşı Andre 30 Kasım tarihinde atıyla birlikte Maraş'tan ayrılmış bir daha da geri dönmemiştir (Kerr, 1973: 71).

3) Kılıç Ali'nin Maraş'a Gelişi

Pazarcık yakınlarındaki çeteler Antep Maraş arasındaki Fransız konvoyları üzerine saldırılar düzenlemiştir. Hırlakyanlar, bu çetelerin Fransızlara destek vermesi durumunda sadece Pazarlık'ta değil Maraş'ın tamamında başarılı olunacağına inanmıştır. Bu nedenle Sinemilli aşireti reisi Tapo Ağa'ya gizli bir mesaj gönderilmiştir (Kerr, 1973: 84). Bütün bu gelişmeler yaşanırken Pazarlık Jandarma Kumandanı Ramazan Bey tarafından Kılıç Ali Bey'e bir mesaj çekilmiştir. Ramazan Bey çektiği telgrafta Maraşlı Hırlakyan Agop'un damadının bir Fransız müfrezesi ile Pazarlık'a geldiklerini ve Atmalı aşiret reisi Yakup Hamdi ile Sinemilli aşiret reisi Tapo Ağa'yı rütbe, nişan ve para ile kandırmaya çalıştıklarını bildirmiştir (Morkaya, 2008: 15). Daha önce de aynı amaçla İngiliz Binbaşı Noel ve yanındakiler, Atmalı Kürtlerinin lideri Yakup Paşa'nın yaylasındaki evine gitmişlerdir (Noel, 2014: 29).

Bu arada Mustafa Kemal Paşa, 1 Aralık'ta Kazım Karabekir'e son derece gizli tutulması gereken bir telgraf göndermiştir. Telgrafta Kilikya, Urfa, Maraş, Antep işgalinin şiddetle protesto edilmesi ve haksız işgale karşı maddi ve manevi mücadelenin yapılması istenmiştir (Gömeç, 1989: 26). Yüzbaşı Kılıç Ali de aynı gün Maraş'ta durumun oldukça kritik hale gelmesi üzerine iki mitralyöz, piyade ve süvarilerden oluşan küçük müfrezesi ile (Gönen, 2017: 48) Elbistan'dan Pazarlık'a hareket etmiştir (12 Şubat'ta Edik, 2017: 108). Kılıç Ali Pazarlık teşkilatının kurulmasını süratlendirmek, Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile daha yakın işbirliği içerisinde bulunmak ve bölgedeki güçlü aşiretlerin desteğini alarak Antep-Maraş ve İslahiye-Maraş yollarını kontrol altına almak istemiştir (Gönen, 2017: 46). İlk olarak Pazarlık'ta bulunan Maraş Mebusu Hırlakyan'ın damadı Ohannes'i müfrezesi ile birlikte tutuklatmıştır (Arık, 2013: 43). Çok geçmeden 2-4 Aralık 1919 tarihinde hem Maraş'ta hem de Pazarlık'ta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur (12 Şubat'ta Edik, 2017: 108). Cemiyetin en genç üyesi Sait Yalçın beyanında Muhacir Ali Efendi başkanlığında 17 kişinin Elbistan'a giderek Mustafa Kemal ile haberleşip cemiyetin kurulmasını sağladıklarını dile getirmiştir. Cemiyetin kurulması ile dağınık ve zor bir coğrafyadaki milis kuvvetlerin varlığı, Fransızların korkmasına neden olmuştur (Arık, 2013: 48). Pazarlık Kuvayi Milliye ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Mustafa Kemal ve bölgedeki sorumlularla irtibata geçerek bölgenin

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

savunmasında düşmana karşı direnişte görev almışlardır (Türkiye Cumhuriyeti'nin 80. Yılında Pazarcık, 2003: 47). Örneğin; Pazarcık Kuvayi Milliye kurucuları arasında yer alan Tapo Ağa, Fransızların bölgede kandırmaya çalıştıkları aşiret reislerini ve bölge halkını milli mücadeleye destek vermeleri hususunda uyarmıştır. Pazarcık Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşunda önemli rol oynayan Muallim Hayrullah ve beraberindekiler de Yakup Hamdi Paşa'yı milli mücadeleye destek vermeleri konusunda ikna etmişlerdir (Tarihi Uzunluk Dergisi, 2017: 80). Neticede Atmalı ve Sinemilli aşiretleri, Maraş'ın işgali sırasında 800 kişiden oluşan kuvvetleriyle, milli kuvvetlerin yanında savaşa katılmışlardır (Atmalı ve Uçar, 2010: 283).

Kılıç Ali'nin faaliyetlerinden rahatsız olan Fransız General Keret, bayrak olayının hemen ardından 6 Aralık 1919 tarihinde Antep'ten Maraş'a gelmiştir (12 Şubat'ta Edik, 2017: 108). Halkın ileri gelenlerini ve hükümet yetkililerini toplayarak hem Kılıç Ali'yi tutuklamak için kendilerine yardım etmelerini (Morkaya, 2008: 32) hem de Antep, Maraş ve Urfa'da asayişi sağlamakla görevli olduğunu söyleyerek kendisine itaat etmelerini istemiştir (Özalp, 2005: 14). Türkler ise manda idaresi kabulünün ancak hükümet merkezine ait bir yetki olduğunu ileri sürerek bu teklifi reddetmişlerdir. Bu arada Ermenilerin taşkın hareketleri devam ederken, Fransızlar da sürekli olarak asker ve silah takviyesi yapmışlardır (Kocabaş, 2003: 293). 25 Aralık 1919'da Sivas, Harput ve Malatya'dan gelen silah ve mühimmat Pazarcık kuvvetlerine dağıtılmıştır (Arık, 2013: 57). Kılıç Ali Bey'in Maraş üzerine yürümek üzere on iki bin mevcutlu bir nizamiye kıtasının gelmesini beklediği haberi de bilinçli olarak etrafa yayılmıştır (Abadi, 1919: 37).

21 Ocak 1920'de Maraşlı il yöneticilerinin hükümet konağında Fransızlar tarafından gözaltına alınması üzerine Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Aslan Bey'in talimatı ile 22 gün 22 gece süren Maraş Milli Mücadelesi başlamıştır (Arık, 2013: 62). Savaşın sonunda 11 Şubat 1920 tarihinde Fransızlar gizlice Maraş'ı tahliye ederek Türkoğlu istikametinden batıya yönelmişlerdir (Kocabaş, 2003: 294). Fransız Albay Normand anılarında Maraş'ın bir anda boşaltılmasını Suriye'deki Fransız Yüksek Komiseri General Gouraud'dan aldığı emir sayesinde gerçekleştiğini açıklamıştır (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 5670). Maraş 12 Şubat'ta düşman işgalinden kurtulmakla Milli Mücadele'de ilk kurtulan şehir şerefini kazanmıştır. Bu sebepten o güne kadar adı Maraş olan şehre "Kahramanmaraş" adı verilmiştir (Kocabaş, 2003: 294).

Milli Mücadele yıllarında yazdığı makalelerle Fransa'da Türkiye'yi ve Türk tezini savunan Madam Berthe Geoges Gaulis Kurtuluş Savaşı yıllarında

Türkiye’de günlerce kalmış, Türk cephelerini gezerek Fransa’daki gazetelerinde basılmak üzere Türkiye lehine yazılar göndermiştir. Fransızlara karşı, Türk Milli Mücadelesinin haklılığını makale ve kitaplarla savunmuştur (Önder, 1990: 7). Zaten çok geçmeden Anadolu’yu işgale başlayan devletlerden biri olan Fransa, Antep ve Maraş bölgelerinde kendini bir çıkmazın içinde bularak bir an önce Türklerle anlaşıp Anadolu’dan çekilmek istemiştir. Bu nedenle 20 Ekim 1920’de Ankara’da Fransa ile Türkiye arasında bir anlaşma imzalanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1, 2004: 343).

Savaşın faturası çok ağır olmuş, Anadolu’da Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı döneminde iki buçuk milyon Müslüman ölmüştür (McCarthy, 1998: 141). Bazı kaynaklarda Doğu Anadolu Bölgesi, Maraş, Adana, Antep ile sınırlı olan yerlerde 1914-1921 tarihleri arasında öldürülen Müslümanların sayısı 518.105 kişi olarak tespit edilmiştir (Güllü, 2010: 261). Savaş süresince Maraş’ta Türk çeteleri ile Ermeni çeteleri arasında şiddetli çatışmalar yaşanmış, Maraş şehri Fransız topçu ateşinden ve kasten kundaklamalardan dolayı yıkıma uğramıştır. Amerikan Yüksek Komiseri Amirol Bristol konu ile ilgili olarak (McCarthy, 1998b: 237): “*Birliklerin çoğu Fransız sömürge askerlerinden ve Ermenilerden oluşuyordu. İlerleyişleri sırasında cezalandırma eylemi diye birçok Türk köyünü, Maraş’tan çekilişleri sırasında da hemen hemen bütün Türk köylerini yakıp yıktılar*” demiştir.

C-Kurtuluş Bayramı Kutlamaları

Ülkemizde kutlanan birçok milli bayram bulunmaktadır. Fakat devlet yöneticileri tarafından özellikle Kurtuluş Savaşı’nın kazanıldığı 30 Ağustos ile Cumhuriyet idaresine geçiş tarihi olan 29 Ekim ve şehirlerin düşman işgalinden kurtulduğu tarihlerinin bayram olarak kutlanmasına büyük önem verilmiştir. Türk Milletinin bu bayramlarda gösterdiği ilgi ve heyecan da hür yaşama ve medeniyet yolunda ilerleme arzusunun bir göstergesi sayılmıştır (Halk Postası, 15 Şubat 1954, s.2).

Milli Bayramlar, birlik ve beraberliğin hatırlandığı özel günlerdir. Bu nedenle kurtuluş bayramlarında halkın coşkusu ve bayrama katılımı çok fazla olmuştur. Yurt dışında da bu tür günlere önem verilmiştir. Örneğin Maraş halkının kurtuluş mücadelesinde savaştığı Fransa’da her yıl gerçekleştirilen anma törenleri, eski muharip dernekleri tarafından düzenlenmiştir. 11 Kasım tarihinde kutlanan bayramın her türlü askeri gösteriştense uzak olmasına dikkat edilmiştir. Törenlerde silahla selamlama, teftiş ve resmigeçite yer verilmemiş, bir dakikalık saygı duruşundan sonra, belden ölenlerin ismi okunmuştur. Her okunan isimden sonra bir öğrenci ya da bir eski muharip tarafından “Er meydanında öldü” veya “Fransa için öldü” cümlesi kullanılmıştır. Topluluğu temsil eden kişiler ve

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları (1954-1960)

eski muharipler tarafından yapılan konuşmalarda yaşayanlardan ölümlere layık olmaları istenmiştir. 11 Kasım törenleri Fransa'da başarılı olmuş ve halkın tam birliği sağlanmıştır (Vincent, 2010: 222).

Bu durum Türkiye'de de aynı amaçla gerçekleştirilmiştir. Geçmiş unutmadan birlik ve beraberliği sağlamak için kurtuluş bayramlarının aktif olarak kutlanmasına gayret gösterilmiştir. Atatürk devrinde Avrupa Devletlerinden özellikle İtalya ve Almanya'da çok gösterişli sivil ve askeri resmigeçit törenleri çok abartılı bir surette rağbet görmekteydi. Türkiye'de ise belli ulusal günlerde geçit törenleri yapılmıştır (İnan, 2013: 115).

D-Maraş'ta Yapılan Kurtuluş Bayramı Kutlamaları

Maraş'ta yapılan kurtuluş bayramları ile ilgili olarak daha önceden yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde görevli Dr. Öğretim Üyesi Cengiz Şavklı tarafından "Maraş'ın Kurtuluş Bayramı Kutlamaları ve Basına Yansımaları 1920-1950" isimli bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada Maraş'ta 1950 tarihine kadar yapılan kurtuluş bayramlarından bahsedilmiştir. Yine Murat Küçükkuşurlu tarafından hazırlanan "Cumhuriyet Döneminde Yapılan Maraş Kurtuluş Şenlikleri" isimli çalışma 2017 tarihinde gerçekleştirilen Uluslararası Milli Mücadele Döneminde Maraş Sempozyumunda sunulmuştur. Çalışmamızın esas kaynağını "Halk Postası" gazetesi oluşturmaktadır. Çalışmamızda Halk Postası Gazetesinde yer alan haberler doğrultusunda Maraş'ta 1954-1960 tarihleri arasında yapılan Kurtuluş Bayramı kutlamaları incelenmiştir.

1)1954 Tarihinde Yapılan Kutlamalar

Maraş'ın 34. yıldönümü kutlamaları için bir kutlama programı hazırlanmıştır. Hazırlanan programa göre bayramın 11 Şubat 1954 Perşembe günü saat 12'den itibaren başlayıp 12 Şubat 1954 Cuma günü saat 24'e kadar devam etmesine karar verilmiştir. Bu nedenle 11 Şubat Perşembe ve 12 Şubat Cuma günü akşam şehrin aydınlatılması için çalışmalar başlatılmıştır. Halka, esnaf teşekküllerine ve müesseselere gerekli bilgilendirmeler yapılarak kurtuluş bayramı için kendi imkânlarına göre hazırlık yapmaları istenmiştir. Ayrıca Cuma günü saat 6'dan itibaren kaleye ve hükümet konağına bayrak çekilinceye kadar temsili, milli ve askeri hareketlerin garnizon komutanlığınca düzenlenecek programa göre icra edilmesi uygun görülmüştür. Törende şehitlere de büyük önem verilmiştir. Bu nedenle Saat 8.30'dan itibaren Camii Kebir'de savaşta şehit düşenlerin ruhuna belediye tarafından bir mevlit okutulması kararlaştırılmıştır. Mevlidi takiben Türk bayrağını milli mücadelenin başlangıcında kaleye çeken ve

o dönemde halen hayatta olan Onbaşı Osman Erşan kale direğine çekmesine ve 21 pare top atışı yapılmasına karar verilmiştir. Atılan ilk toptan sonra fabrikalar ve motorlu vasıtalar düdüğü ve kornalarını çalacaklardır. Daha önceki kurtuluş bayramı gösterilerinde gelecek nesillerin Kurtuluş Savaşı'nın nasıl kazanıldığını unutmamaları ve milli duygularını canlı tutmaları için genellikle kurtuluş mücadelesinin tiyatral bir şekilde canlandırılmasına dikkat edilmişti. 1954 yılındaki kutlamalarda da tercihen Kurtuluş Savaşı'na fiilen iştirak etmiş olanlardan veya çocuklarından teşkil edilecek 100 kişilik milis kuvveti tarafından kaleye hücum sahnesinin canlandırılmasına karar verilmiştir. Milis kuvvet, Garnizon Komutanlığınca görevlendirilen bir subayın gözetiminde kaleye hücum edecek, kaleden atılacak 21 pare top atılması işini belediye düzenleyecektir. Milislere silah ve manevra mermisi garnizon Komutanlığınca verilecektir. Bütün hazırlıklar yapıldıktan sonra 12 Şubat 1954 Cuma günü saat 10'da İstiklal Marşı okunacak ve burada belediye başkanı tarafından bayrağa İstiklal Madalyası takılıp, bayrak direğe çekilecektir. Vali tarafından yapılan konuşmadan sonra tören başlayacaktır. Milli Eğitim Müdürlüğüne seçilecek bir öğretmen günün önemini belirten bir konuşma yapacak ve iki öğrenci tarafından şiirler okunacaktır. Konuşmaları takiben istiklal madalyası takılmış bulunan bayrağın önünden bir resmigeçit töreni yapılacaktır. Resmigeçit törenine sıra ile (Halk Postası, 12 Şubat 1954, s.5) malul ve gaziler, milis kuvvetleri, askeri birlikler, okullar, sporcular, esnaf birlikleri, hayır kurumları, zirai donatım acentesi, çiftçiler, itfaiye teşkilatı ve bayındırlık aracı katılacaktır. Törenin nizam ve disiplinini, Garnizon Komutanlığı'nın uygun bulduğu bir subayın yanı sıra Emniyet ve Milli eğitim Müdürlüğü görevlileri sağlayacaktır. Resmigeçit töreninden sonra şehitlik ziyaret edilecek, şehitlikteki merasime muhtelif daire ve müesseseler, esnaf dernekleri katılacaktır. Garnizon Komutanlığınca oluşturulan bir müfreze tarafından havaya üç el silah atıldıktan sonra şehitliğe çelenkler konulacaktır. Bayram günlerinde Belediye Meydanı, Batı Park ve dizel elektrik fabrikası önünde davul zurna çalmak suretiyle halk eğlencelerinin tertip edilmesi sağlanacaktır. Ayrıca Garnizon Komutanlığı tarafından gece fener alayı düzenlenecektir. Fener alayı için gerekli olan gazyağının belediye tarafından temin edilmesi sağlanmıştır (Halk Postası, 12 Şubat 1954, s.6).

Yapılan hazırlıklardan sonra Maraş halkı, sabahın ilk ışıkları ile birlikte merasimin yapılacağı bayram yerine gitmiştir. Maraş baştanbaşa bayraklarla süslenmiş, insanlar caddeleri, evlerin damlarını ve kalenin burçlarını doldurmuştur. Saat 8.30'da Maraş mücadelesi şehitleri için Ulucami'de okutulan mevlidi takiben bayrak çekme ve düşmanı kaleden atma hadiseleri çete grupları tarafından temsili bir şekilde canlandırılmıştır. Saat 10'da İstiklal Marşı ile törene başlanmıştır (Milliyet, 13 Şubat 1954, s.6). Törende vali günün anlam ve önemini

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

belirten bir konuşma yapmıştır. Vali yaptığı konuşmada Maraş'ın işgal edilmesinden bahsederek vatanseverliği ve kahramanlığıyla tarihin her devrinde dünyaya ün salmış, bir zamanlar dünya ölçüsünde asırlık imparatorluklar kurmuş olan Türk milletinin bütün yokluklara, imkânsızlıklara rağmen Kurtuluş mücadelesini kazandığını belirtmiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1954, s.1). Daha sonra geçit töreni yapılmıştır. Gece şehir baştanbaşa elektriklerle donatılmış ve kale burçlarında meşaleler yakılmıştır (Milliyet, 13 Şubat 1954, s.6).

Kurtuluş Bayramı nedeni ile parti başkanlıklarına ve devlet idarecilerine birçok telgraflar çekilerek kurtuluş bayramına davet edilmişlerdir. Örneğin 1938 yılındaki kutlamalara Dâhiliye Vekili Ş. Kaya (BCA, 490.01.980.800.3, 45), 1948 tarihindeki kutlamalara CHP Genel Başkanvekili Hilmi Uran (BCA, 490.01.980.800.3, 17) ve CHP Genel sekreteri Fikret Sılay (BCA, 490.01.980.800.3, 14) davet edilmiştir. Hilmi Uran gönderdiği telgrafta tebriklerini iletirken (BCA, 490.01.980.800.3, 15), Fikret Sılay Maraş halkının bayramını kutlamış selam ve sevgilerini göndermiştir (BCA, 490.01.980.800.3, 13). Bayramlara davet etme olayı her kurtuluş bayramında tekrar etmiştir. 1954 tarihindeki törene davet edildikleri halde iştirak edemeyenlerden biri olan Dr. Kemali Bayazıt da CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına çektiği telgrafında Kurtuluş Bayramını tebrik ederek başarılar dilemiştir. Urfa Valisi Nedim Evliya ise kurtuluş bayramına katılmak üzere Maraş'a gelmiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1954, s.1).

Bayram nedeni ile sadece törenler yapılmamış, çeşitli gazetelerde de birçok yazılar da yazılmıştır. Zeki Arifioğlu Kurtuluş Bayramı nedeni ile Halk Postası gazetesinde yayınlanan yazısında savaşların kazanılmasında ve zaferin sağlanmasında başta gelen tek amilin iman salabeti, ruh ve karakter resaneti, hak ve adalete güven ve inanç kuvveti olduğunu belirtmiştir (Halk Postası, 12 Şubat 1954, s.1). Maraşlının sarsılmaz imanı ve davasına inancı sayesinde geceli gündüzlü 22 gün devam eden bir ölüm kalım savaşından sonra istiklal ve hâkimiyetini kazandığını belirtmiştir (Halk Postası, 12 Şubat 1954, s.5). Maraşlı Tıp Fakültesi Profesörü Dr. Halil Gürün ise yine Maraş'ta yayın yapan Halk Postası Gazetesi'nde yazdığı yazıda Türk milletinin asil, vakur ve mücadeleci olduğundan bahsederek, Türklerin her yerde ve her zaman yalnız düşmanlarına karşı değil geriliğe, iptidailiğe karşı da mücadele ederek başarılı olduğunu belirtmiştir. Asya'da ve Hindistan'da birçok Türk eserinin bulunduğunu, harpte olduğu kadar sanat, edebiyat, felsefe ve tasavvufta da mücadelenin Türk'ün zaferi ile neticelendiğini söylemiştir (Halk Postası 12 Şubat 1954, s.1). Ayrıca Türk mücadele ruhunun en güzel örneklerinden birisinin de milli mücadele bilhassa Maraş mücadelesi olduğunu belirterek bir avuç imanlı kahramanın çok kalabalık

olan düşmanları hezimete uğrattığını ifade etmiştir. Milli bayramın bütün Maraşlılara ve Türk milletine kutlu olmasını dilemiştir (Halk Postası 12 Şubat 1954, s.4). Dr. Halil Gürün, belediye tarafından Orduevi salonunda verilen ziyafette de bir konuşma yapmıştır. Yaptığı konuşmada şehitlere ve gazilere şükran ve minnettarlığını bildirerek, bütün parti başkanlarını memleket hizmetinde görmeyi arzu ettiğini söylemiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1954, s.1). Fahri Dalsar Halk Postası gazetesinde “İstiklal Savaşının Meşalesi” başlığıyla yazdığı yazıda Maraş’ın düşman işgalinden kurtulduğu 12 Şubat gününün yeni bir tarihin başlangıcı olduğunu belirtmiştir. Dalsar, 28 Kasım 1919 günü sabahın erken saatlerinde evlerinden çıkan Maraş halkının kale burçlarında bayrağını göremeyince büyük bir üzüntüye kapıldığını (Halk Postası, 15 Şubat 1954, s.2), fakat çok geçmeden cami avlusunda toplanarak kaleye bayrağı diktiklerini belirtmiştir (Halk Postası, 16 Şubat 1954, s.3). Kurtuluş Bayramı sadece Maraş’ta kutlanmamıştır. Örneğin İstanbul’da bulunan Maraşlı gençler bayram münasebeti ile her yıl törenler düzenlemişlerdir. 1938 tarihinde Maraş’ın düşman işgalinden kurtuluşu için İstanbul’da düzenlenen etkinliklerde Münir Nurettin Selçuk şarkı ve türküler söylemiştir (Kilis Günlük Halk Gazetesi, 22 Şubat 1938: s. 1). 1939 yılında düzenlenen tören için 200 lira maddi yardım yapılmış ve Ankara’ya halk şairlerinden biri gönderilmiştir (BCA, 490.01.980.800.3, 41).

2)1955 Tarihinde Yapılan Kutlamalar

Maraş’ın kurtuluşunun 35. yıldönümü nedeni ile bir program hazırlanmıştır. Bu programa göre bayramın 11 Şubat 1955 Cuma günü saat 12’den itibaren atılacak üç adet top ateşi ile başlayıp 12 Şubat 1955 Cumartesi günü saat 24’te bitmesine karar verilmiştir. 11 Şubat 1955 günü öğleden sonra öğrenciler ve sporcular tarafından şehir içinde gösteri gezilerin yapılması ve şehrin aydınlatılması planlanmıştır. (Halk Postası, 10.02.1955, s.1). 12 Şubat 1955 günü saat 13’te Kurtuluş Bayramı nedeni ile gelen misafirlere Belediye tarafından 100 kişilik bir öğle yemeği verilmesine ve aynı günün gecesi garnizon tarafından bir aile toplantısı düzenlenmesine karar verilmiştir (Halk Postası, 10 Şubat 1955, 2).

Maraş’ın kurtuluşunun 35. yılı kutlaması nedeni ile başta vali olmak üzere ilgili bütün kurum ve kuruluşlar gerekli titizliği göstermişlerdir. Bayram 11 Şubat 1955 Cuma günü saat 12’de kaleden atılan top ile ilan edilmiştir. Aynı gün öğleden sonra saat 14’de Kümbet’te yapılan ilkokulla, Dumlupınar İlkokullarının açılış merasimleri yapılmış ve Maraşlı 500 çocuğun okula kavuşması sağlanmıştır. Bayram münasebeti ile Hatay güreş ekibi Maraş’a gelmiştir. Yavrukurtlar şehir içinde gezi yapmışlar daha sonra okul bahçesinde eğlenceler düzenlenmiştir. 12 Şubat günü saat 9’da Abarabaşı, Kümbettepe ve Kale’de

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

temsili yangınların başlaması ile 100 kişilik milis kuvveti kaleye hücum etmiş ve 9.15'te Türk Bayrağı kaleye çekilmiştir. Atılan topla beraber şehirdeki bütün nakil vasıtalar ile fabrikalar 3 dakika sureti ile düdüklarini çalmışlardır. 9.30'da İstiklal Madalyası bayrağa takıldıktan sonra askeri bandonun çaldığı İstiklal Marşı ile beraber belediye önündeki bayrak, göndere çekilmiştir. Vali Zühtü Öner tarafından açılış konuşması yapılmış ve diğer konuşmalarla şiirler okunmuştur. Konuşmalardan sonra resmigeçit yapılmıştır. Resmigeçide malul gaziler, milis kuvvetler, askerler, okullar tam kadrosu ile bütün esnaf teşekkülleri ve şehirde bulunan bütün vasıtalar iştirak etmiştir. Resmigeçidi takiben bütün resmi dairelerin, teşekküllerin ve partilerin hazırladıkları çelenkler şehitliğe konulmuştur. Diğer taraftan Ulucami'de şehitlerin ruhu için mevlit okutturulmuştur. Öğleden sonra şehrin muhtelif meydanlarında davul zurnalarla milli oyunlar oynanmış ve Alay tarafından düzenlenen bir harp gösterisi yapılmıştır. 12 Şubat akşamı saat 8'de askeri gazinoda bir balo tertip edilmiştir. 13 Şubat Pazar günü saat 14'te lise ile Alay arasında bir futbol müsabakası yapılmış ve bu maçın galibine Kız Enstitüsü tarafından yapılmış sırma işlemeli Maraş albümü hediye edilmiştir. 13-15 Şubat akşamları saat 20'de Maraş'ta misafir bulunan Antakya takımı ile yeni sinema binasında güreş müsabakası yapılmıştır. Bayram vesilesi ile bütün şehrin süslenerek aydınlatılmıştır. Öğretmenler derneğince Atatürk'ün büyük ebatla elektrikli bir portresi öğretmenler derneği çatısı üzerine konmuştur (Halk Postası, 11 Şubat 1955, 1).

12 Şubat Kurtuluş Bayramı büyük bir coşku ve heyecan içine geçmiştir. Bayrama civar illerden ve kazalardan önemli bir davetli kitlesi iştirak etmiş, güreşçilerin bayrama katılması ile coşku bir kat daha artmıştır. Tribünler, meydanlar, dam başları ve sokaklar hınca hınç dolmuştur. Havanın güzelliği bu heyecanı kat kat arttırmıştır. Alay tarafından tertiplenen fener alayı da çok güzel olmuştur. 12 Şubat gecesi tertip edilen toplantı geç vakitlere kadar neşe ile devam etmiştir (Halk Postası, 12 Şubat 1955, 1).

Maraş Valisi Zühtü Öner'e, başvekil Adnan Menderes, TBMM Reisi Refik Koraltan ve Dr. Kemali Beyazıt tarafından kutlama telgrafları gönderilmiştir (12 Şubat 1955, 1). Adnan Menderes, TBMM Reisi Refik Koraltan, Dr. Kemali Beyazıt'ın Maraş'ın kurtuluşunun 35. yıldönümü münasebeti yapılan davete teşekkür ettiklerini bildiren telgraflar Halk Postası Gazetesi'nde yayınlanmıştır (Halk Postası, 14 Şubat 1955).

3)1956 Tarihinde Yapılan Kutlamalar

Maraş'ın 36. kurtuluş yıldönümü bayramı neşe içinde kutlanmıştır. Bir gün önceden dükkânlar, evler, binalar bayraklarla süslenmiş ve taklar kurulmuştur.

Vecizeli sözlerin yer aldığı levhalar şehrin muhtelif yerlerine asılmış ve şehir süslenmiştir. Sabahın erken saatinde Ulucami’de şehitler ruhuna mevlit okunmuş, halk merasim yerini ve sokakları doldurmuştur. Devam eden top atışları sırasında kaleye temsili hücum yapılarak bayrak kaleye asılmış ve istiklal madalyalı bayrak tribün önündeki direğe belediye başkanı tarafından çekilmiştir. Vali tarafından askerler, okullar ve halkın bayramı tebrik edilmiş, belediye bandosunun çaldığı İstiklal Marşı ile tören başlamıştır. Açılış konuşmasını yapan valinin sözleri çok alkışlanmıştır (Halk Postası, 13 Şubat 1956, s.1). Maraş Valisi İbrahim Öztürk günün anlam ve önemini belirten konuşmasında Maraş halkının kurtuluş mücadelesini kısaca anlattıktan sonra (Halk Postası, 13 Şubat 1956, s.1) Sütçü İmam’ın düşmana attığı kurşunun, tehlike anlarında daima canlanan, şahlanan ve birleşen Türk ruhunu harekete geçirdiğinden bahsetmiştir. Kaleden indirilen bayrağının tekrar yerine asılması için yapılan mücadelenin şahlanan ruhla kazanıldığını anlatan vali, duruma sinirlenen işgal kuvvetlerinin mevcut silah ve askerlerini takviye etmeye başladıklarını ifade etmiştir. Türk kadınının da bu mücadeleye katıldığını ifade eden Maraş valisi sözlerini “Ne mutlu Türküm diyene” diyerek bitirmiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1956, s.1). Valinin bahsettiği kadın kahramanlardan biri olan Bitlis defterdarı Hakkı Bey’in eşine, Merkezi Sivas’ta bulunan Anadolu ve Rumeli Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyeti tarafından Maraş’ta gösterdiği kahramanlıktan dolayı “Türk Mücahidi” unvanı verilmiştir (Milliyet, 2 Nisan 1957, s.4). Diğer bir kadın kahraman da Senem Ayşe’dir. Maraş’ta her yıl yapılmakta olan kurtuluş gününde Maraşlılar Ayşe Hanımı evinden alarak, merasim yerine getirmişler ve merasim geçidine iştirak etmesini sağlamışlardır (Milliyet, 15 Mart 1957, s.4).

1956 yılı kutlamalarında Öğretmen şair Adile Necla Kandeğer Kurtuluş bayramında “Maraş Destanı” isimli bir şiir okumuştur (Halk Postası, 15 Şubat 1956, s.1). Göksun’dan gelen Arif Çalık’ın Maraş Savaşı’na dair yaptığı konuşmadan sonra ortaöğretim öğrencileri tarafından şiirler okunmuştur (Halk Postası, 13 Şubat 1956, s.1).

Kurtuluş bayramı nedeni ile devlet erkânına davetiyeler gönderilmiştir. Fakat törene iştirak edemeyen idareciler tarafından Maraş valisine telgraflar çekilmiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1956, s.1). TBMM Reisi Refik Koraltan, Maraş’ın kurtuluş yıldönümü münasebetiyle kendisine yapılan nazik davete teşekkür etmiş ve Maraşlıları tebrik etmiştir. Dâhiliye Vekili Ethem Menderes ise Çok istemesine rağmen törene katılamamanın üzüntüsü içinde olduğunu vurgulayarak Maraş’ın kahraman halkının vatan uğrunda şanlı mücadelesini tebrik etmiş ve hayatlarını feda etmiş olan aziz şehitleri saygıyla anmıştır. Maarif Vekili Ahmet Özel, işlerinin çokluğu dolayısıyla törene katılamayacağından dolayı duyduğu üzüntüden bahsetmiş, saygı ve sevgilerini sunmuştur. Kurtuluş

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

Bayramı münasebetiyle Başbakan Adnan Menderes de Vali İbrahim Öztürk'e bir kutlama telgrafi çekmiştir. Ayrıca Maliye Bakanı Nedim Ökmen, İşletmeler Bakanı Samet Ağaoğlu, Korgeneral Selahattin Bey tarafından da kutlama telgrafları gönderilmiştir (Halk Postası, 14 Şubat 1956, s.1).

Kurtuluş Bayramı nedeni ile yerel gazete olan Halk Postası'nda da birçok yazılar yayınlanmıştır. Zeki Arifioğlu kaleme aldığı yazıda Maraş'ın kurtuluşunu, iman kuvveti karşısında silah kuvvetinin dize gelişi olarak nitelendirmiştir (Halk Postası, 11 Şubat 1956, s.1). Hamamdan çıkan kadının yırtılan peçesi ile mücadelenin ivme kazandığından bahsederek, 10 Ocak'ta savaşın başladığını ifade etmiştir (Halk Postası, 11 Şubat 1956, s.2).

4)1957 Tarihinde Yapılan Kutlamalar

Maraş'ta kurtuluş yıldönümü olan 12 Şubat günü yaklaştıkça herkes bayram için hazırlanmıştır (Halk Postası, 13 Şubat 1957, s.1). Bayrama katılmak için civar vilayet ve kazalardan misafirler, milisler ve Ankara'dan da bir grup mehter takımı Maraş'a gelmiştir. Kaleye temsili bir hücumla bayrak çekilirken Ulu Cami'de şehitler ruhuma mevlit okutulmuştur. Valinin, askeri birlikleri, öğrenci ve halkın bayramını kutlamasını müteakip belediye reisi sancağa İstiklal Madalyasını takmıştır. Bandonun çaldığı İstiklal Marşı ile törene başlanmış, vali tarafından bir konuşma yapılmıştır. Vali İbrahim Öztürk Kurtuluş Bayramı münasebeti ile yaptığı konuşmasında Türk Milletinin devlet yıkmakta ve devlet kurtarmakta üstat olduğunu, 21 Ocak 1920 Çarşamba günü başlayan Maraş Destanının Türk'ün asla mağlup edilmeyeceğini bir kere daha ortaya koyduğunu belirtmiştir. O'na göre Maraş mücadelesinin en büyük özelliğinin bir şehrin bir devlete karşı koymuş olmasıdır. Vali konuşmasında Maraş Zaferinin bir milletin tarihini başlı başına süsleyecek bir destan olduğunu da ifade etmiştir. Valinin yaptığı konuşmadan sonra tören öğretmen ve öğrencilerin konuşmaları ile devam etmiştir. Mücahitler, ordu, mehter takımı, öğrenciler, resmi ve hususi teşekküller resmigeçitte bulunmuşlardır. Mehter takımının yaptığı gösteri çok beğenilmiştir. Şehitlik ziyaret edilerek çelenk konmuş ve havaya atış açılmıştır. Gece fener alayı ve eğlenceler düzenlenmiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1957, s.1).

İsmet İnönü, Maraş'ın kurtuluş yıldönümü dolayısı CHP genel başkanlığına gönderdiği telgrafında Maraş'ın kurtuluşunun 37. yıldönümünü kutlamış, Maraşlıların yalnız kendilerini değil bütün millete ümit, sevk ve kuvvet verdiğini söylemiştir. İlaveten Maraşlıların kendi evlerinden sonra yurdun dört köşesine yetişmeye çalıştıklarını ifade etmiştir (Halk Postası, 12 Şubat 1957, s.1). Maraş mücahitlerine minnetlerini sunarak selamlarını göndermiştir (Milliyet, 12

Şubat 1957, s.3). Dr. Kemali Beyazıt da CHP Başkanlığına bir kutlama telgrafi göndermiştir (Halk Postası, 12 Şubat 1957, s.1).

1957 yılındaki kutlamaların en ilginç olaylarından biri de babası savaşta şehit düşmüş olan Avukat Dr. Hasan Fehmi Evliya'nın kurtuluş bayramı nedeni ile hazırlamış olduğu yazının törende okutulmasına izin verilmemiş olmasıdır (Halk Postası, 12 Şubat 1957, s.1). Evliya yazısında Maraş halkının zor ve çetin şartlar altında yaptığı mücadelesinden ve halkın takviyesiz ve desteksiz olarak savaşı kazanmasından bahsetmiştir. O'na göre Maraş'ın kurtuluşu, yokluk içinde gerçekleştirilen var olma mücadelesidir (Halk Postası, 12 Şubat 1957, s.2).

1957 yılında kutlanan Kurtuluş Bayramı kutlamalarının özelliklerinden biri de valinin bayram hazırlıklarına ve kutlamalarına çok ilgi göstermesi ve mehter takımının vazife almasıdır. Kurtuluş Bayramı günü öğleden sonra hava yağışlı olduğu için mehter takımı bir gün sonra belediye meydanında halka bir gösteri sunmuştur. Mehter takımının yürüyüş figürleri, musikisi, güfte ve beste ahenklerinin cazibesi ve eski zamanları hatırlatan kıyafet tarzlarındaki heybeti halk tarafından ilgiyle izlenmiş ve alkışlanmıştır. Mehter takımı bayramdan bir gün sonra gösteri yapmasına rağmen bayram günü toplanan kalabalığın aynısı gösterileri izlemeye gelmiştir (Halk Postası, 14 Şubat 1957, s.1).

1957 yılındaki kutlamalara katılım çok fazla olmuştur. Bu nedenle tören alanında izdiham yaşanmış, birtakım olumsuzluklar meydana gelmiştir. Mehter takımı gösterilerini rahatlıkla sunamamıştır. Vali bile resmigeçit törenini hazırlanan tribün önünde sıkışarak izlemiştir (Halk Postası, 14 Şubat 1957, s.1).

5)1958 Tarihinde Yapılan Kutlamalar

Maraş'ın kurtuluşunun 38. yıldönümü nedeni ile bir kutlama programı hazırlanmıştır. Bu programa göre Kurtuluş Bayramı 12 Şubat 1958 günü saat 6'da kaleden atılan 3 top ateşi ile başlamış ve aynı gün saat 24'e kadar devam etmiştir. 12 Şubat günü sabah saat 6'dan itibaren Belediye, Batıpark, Çocuk Bahçesi, Divanlı Camii ve sokak başı meydanlıklarında davul zurna çaldırılmış, belediye bandosu tarafından merasimi müteakip belediye meydanında konser verilmiştir. İlaveten Belediye tarafından şehrin Kümbet, Abarabaşı, Tekke tepesinde yangın gösterisi yapılmıştır. Vali ve belediye reisinin konuşmasından sonra Maarif Müdürlüğünce seçilen bir öğretmen ile Yetiştirme Yurdundan bir genç tarafından günün önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Konuşmaları takiben İstiklal Madalyası takılmış bulunan bayrağın önünden bir resmigeçit düzenlenmiştir. Maraş yüksek tahsil gençliği tarafından 12 Şubat gecesi askeri gazonunda bir balo tertip edilmiştir. 11 ile 12 Şubat gecesi ve 12 Şubat günü öğleden sonra Beden Terbiye Bölge Müdürlüğü tarafından Kız Enstitüsü salonunda bir güreş yarışması

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

yapılmıştır. Maraş'a gelecek misafirlerin karşılanması, her türlü ikram ve kalacak yer sorunu belediye tarafından sağlanmıştır. Bayramın başlangıcından sonuna kadar düzen ve güven Garnizon Kumandanlığının uygun bulunduğu bir subayla Vilayet Jandarma Kumandanlığı, Emniyet ve Maarif Müdürlüğü tarafından sağlanmıştır (Halk Postası, 12 Şubat 1958, s.3)

Kurtuluş Bayramı münasebeti ile İsmet İnönü ve CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek tarafından CHP Başkanlığına birer telgraf çekilmiştir. Dr. Kemali Bayazıt CHP İl Başkanlığına çektiği telgrafında bütçe çalışmaları sebebi ile kutlamalara katılamayacağından dolayı üzüntülerini bildirmiştir. Emin Soysal ve Andırın CHP Başkanı da birer kutlama telgrafi çekmişlerdir. Merasimde mebuslar ve generaller misafir olarak bulunmuştur (Halk Postası, 12 Şubat 1958, s.3). Başvekil Adnan Menderes, Vali ve Belediye Reisi İbrahim Öztürk'e çektiği telgrafında davete teşekkür etmiştir (Halk Postası, 14 Şubat 1958, s.1).

6)1959 Tarihinde Yapılan Kutlamalar

12 Şubat Kurtuluş Bayramı, Kıbrıs Meydanı'nda yapılan bir merasimle heyecanla kutlanmıştır. Bayram saat 6'da kaleden atılan 3 pare topla başlamıştır. Sabahın erken saatlerinden itibaren genç ihtiyar bütün Maraşlı akın akın Kıbrıs Meydanı'nı doldurmuştur. Saat 8.30'da okullar, askeri birlik, milisler, spor teşekkülleri, esnaf dernekleri merasim alanında yerlerini almaya başlamışlardır. Saat 9.30'da kale burcuna, milli mücadelede kaleye bayrağı çeken Osman Onbaşı bayrağı kaledeki yerine çekmiştir. Bundan hemen sonra Vali ve Belediye Reisi İbrahim Öztürk 39. Tümen Korgeneral General Cemil Uluçefir, General Hakkı Önen, Urfa Valisi ve Alay Kumandanı Fikret Eranlı halkı selamlayarak bayramı kutlamışlardır. Bandonun çaldığı İstiklal Marşı ile İbrahim Öztürk istiklal madalyasını bayrağa takarak göndere çekmiştir. İstiklal Marşı'ndan sonra vali ve belediye reisi İbrahim Öztürk kısa bir açış konuşması yapmıştır. Daha sonra başöğretmen Celal Çağlar, gençlik adına Orhan Sezal, enstitüden Aliye Kandığer, liseden Fahri Özer, Adıyaman avukatlarından Arif Emre ve Bingazi doğumlu olup Hatay'dan bayram için Maraş'a gelen Nuri Kaptan konuşmalar yapmışlardır. Bu arada cumhurbaşkanlığından Refik Koraltan, Namık Gedik, General Cemil Göktuğ, Orgeneral Suat Kuyaş, Halil Gürün, Emin Soysal, Fehmi Evliya ve diğer birçok vilayetlerin vali ve belediye reislerinden gelen telgraflar okunmuştur. Saat 10.30'da merasim geçidi başlamıştır. İlk olarak 59. Tümen bandosu bir gösteri ile Şeref Tribününün karşısında yerini almıştır. Sonra Adana ve Hatay milli mücahitleri, Kore gazileri, askeri birlikler, okullar, spor teşekkülleri, milisler ve otomobillerle esnaf dernekleri merasim geçidinde bulunmuşlardır. Merasim geçidinden sonra şehitliğe gidilmiştir. Bu arada milli

mücadele kahramanlarından Arslan Toğuzata misafir generaller ve diğer misafirlere şehitler hakkında açıklamalarda bulunmuştur (Halk Postası, 12 Şubat 1958, s.1).

Umumi Kâtip Münip Faik Ozansoy, TBMM Reisi Refik Koraltan, Milli Müdafaa Vekili Ethem Menderes, Dâhiliye Vekili Namık Gedik, Ziraat Vekili Nedim Ökmen tarafından Vali ve Belediye Başkanı İbrahim Öztürk'e kutlama telgrafları çekilmiştir (Halk Postası, 12 Şubat 1958, s.2). Maraş'ın kurtuluşu ile ilgili olarak Ragıp Gülbudak Halk Postası Gazetesi'nde yazdığı yazıda Maraş'ın kendini kurtaran bir şehir olduğunu belirtmiş, Maraş halkının silah gücü ile inen bayrağını iman gücü ile yeniden dalgalandırdığından bahsetmiştir (Halk Postası, 12 Şubat 1959, s.2).

7)1960 Tarihinde Yapılan Kutlamalar

Maraş'ın 40. kuruluş yıldönümü nedeni ile Kemali Bayazıt beraberinde Adana milletvekili Kasım Gülek ile birlikte Maraş'a gelmiştir. Fevzipaşa'dan beri yol boyunca kendilerini selamlamaya çıkan toplulukların sevgi tezahüratlarına karşılık veren Gülek ve Bayazıt Maraş istasyonunda binlerce insan tarafından karşılanarak, omuzlar üzerinde CHP merkezine kadar getirilmişlerdir. İstasyondan gelen kabile, Kıbrıs Meydanı'na geldiği zaman 40 bin kadar insanın "yaşa, var ol" ve alkış sesleri ile belediye meydanına doğru ilerlemiştir. Dr. Kemali Bayazıt, Belediye meydanına geldiği zaman daha da artan kalabalığın sevgi tezahürleri sırasında insan selinin arasında sıkışmıştır. Bir gün önce Maraş'a gelen milletvekili Emin Soysal'ı halk omuzlamak istemiş, Kemali Bayazıt'ın ricası üzerine bu işten bir ara vazgeçilse de Emin Soysal'ın ricaları boşa gitmiş ve bir anda omuzlar üzerine alınarak taşınmıştır. Belediye Meydanı'ndan Sümerbank önlerine ve yan caddeleri dolduran kalabalığa partideki hoparlörden hitap eden Gülek kendisine gösterilen sevgi tezahüratı için teşekkür etmiştir (Halk Postası, 11 Şubat 1960, s.1).

Halk Postası gazetesi çalışanları, 12 Şubat Maraş'ın kurtuluşuna hep birlikte katılma kararı almış bu nedenle de 12 Şubat tarihinde gazete yayınlanmamıştır (Halk Postası, 11 Şubat 1960, s.1).

Maraş'taki kurtuluş bayramı törenlerine geçmiş bayramlardan beri devlet idarecilerinin davet edilmesine özen gösterilmiştir. Örneğin CHP Genel Sekreterliğinden CHP İl başkanlığına gönderilen bir yazıda 1947 yılındaki bayrama genel idare kurulu adına Muş Milletvekili Halid Onaran'ın katılacağı bildirilmiştir (BCA, 490.01.980.800.3, 28). 1960 tarihindeki törenlere Başvekil Adnan Menderes davet edilmiş, fakat Menderes'in bayrama gelmeyeceğini bildiren bir telgrafın gelmesi ve bu haberin memlekete yayılması Maraşlıları

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

üzümüştür. Büyük masraflarla yapılan hazırlıkların bütünüün boşa gitmesi, aylardan beri söylenilen Menderes'in gelmesi ile Maraş şehrinin deęiőeceği, birçok sorunun halledileceği ve 100 milyonun üstünde yardımlar sağlanacağı sözlerinin meydana getirdiği ümit ve sevinç bir anda yok olmuştur. Fakat başvekilin tekrar geleceği haberi Maraş'a yardım ümitlerinin yeniden canlanmasına neden olmuştur (Halk Postası, 11 Şubat 1960, s.1).

Başvekil Adnan Menderes, Maraş'ın kurtuluş bayramında hazır bulunmak üzere uçakla Adana'ya, oradan da otomobille Maraş'a gitmek için hazırlıklarını yapmıştır. CHP sabık genel sekreteri Kasım Gülek ve CKMP lideri Osman Bölükbaşı da Maraş'ın Kurtuluş Bayramı'nda hazır bulunmak üzere harekete geçmiştir (Milliyet, 11 Şubat 1960, s.1). Kurtuluş bayramında hazır bulunmak üzere diğer birçok mebus da Maraş'a gitmeye karar vermiştir (Milliyet Gazetesi, 12 Şubat 1960, s.1). Kasım Gülek ile C.K.M.P Genel İdare Kurulu azası Fuat Arna, aynı uçakla Adana'ya daha sonra otomobillerle Maraş'a hareket etmişlerdir. Kasım Gülek seyahatine, birlikte geldiği Maraş mebusu Dr. Kemali Beyazıt'ın otomobiliyle devam etmiştir. Gecenin geç vakitlerinde ise Başvekil Adnan Menderes otomobille Maraş'a gelmiştir. 17 kişilik maiyetiyle Pozantı'dan itibaren Adana ve İçel valileri, Adana, Tarsus, Mersin Belediye Başkanları ve partililer ve kalabalık halk grupları tarafından karşılanmışlardır (Milliyet, 12 Şubat 1960, s.1).

Maraş, kurtuluş bayramı nedeni ile baştanbaşa donatılmıştır. Bayram bütün Maraşlıların iştirakiyle ve büyük bir coşkuyla kutlanmıştır (Milliyet Gazetesi, 13 Şubat 1960, s.6). Günün erken saatlerinde merasim yerini dolduran halk, misafirlerini beklemeye başlamıştır. Saat 8'de Adana'dan hareket eden Başvekil Menderes, Maraş'a ancak Cuma namazı vakti gelmiştir. Açık bir jip içinde yanlarında DP. Başkanı, Belediye Reisi ve Vali olduğu halde halkın bayramını tebrik etmiş, belediye balkonundan halkı selamlamış ve tribündeki yerine geçmiştir. Merasimin sonuna doğru belediyeye oradan Kale'de tertiplenen yemeğe gitmiştir. Yemekten sonra Ceyhan Barajı ve dokuma fabrikasının kurulacağı binaları gezmiş, Vali İbrahim Öztürk zamanında kurulmasına başlanan fakat sonradan çalışmaların durdurulduğu sanayi çarşısının temelini atmış ve belediyeye gitmiştir. Burada bir müddet istirahat eden başvekil, DP'ye gelerek 15 dakika kaldıktan sonra kalede tertip edilen 100 kişilik akşam yemeğine gitmiştir. Saat 24'e kadar sohbet eden, türlü dilek ve isteklere kesin bir cevap vermeyen Menderes, yatmak üzere vali konağına geçmiştir. Sabahleyin saat 8.30'da (Halk Postası, 13 Şubat 1960, s.1) belediye balkonundan Maraş'a teşekkür vedalarını bildirerek 6 dakika süren bir konuşmadan sonra Maraş'tan Antakya istikametinde hareket etmiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1960, s.2).

Başvekil Menderes'in Maraş'ta hoşlanmadığı bazı uygulamalar olmuştur. Yeteri sayıda kalabalığın kendilerini karşılamaya gelmemesi, merasim esnasında halkın beklenen ilgiyi göstermemesi, belediye balkonunda lazım olan alkışın olmaması, tribünde kendilerine ayrılan yerin iyi seçilmemesi Menderes'i rahatsız etmiştir. Resmigeçit töreninde, kılıç, kama gösterisi, avcılarının kurusıkı ateşleri, çetelerin parti bayrağı taşımaları, altı oklu bayrakların DP'den fazla oluşu, Harp günlerinde kaleye erzak taşıyan Ali Kaz'ın (Kazoğlan) taşıdığı döviz ve diğer istek dövizleri de hoşnutsuzluğun artmasına neden olmuştur. Bütün bunlara ilaveten kaledeki ziyafette takdim edilen hediyelerin verilmiş şekli, ısrarla mikrofon başına davet edilerek Maraş için neler yapılacağını söylenmesinin istenmesi, davetlilerin az ve yarısının CHP'li oluşu izleniminin uyandırılması, ziyafette sarhoş olunup gürültü çıkarılması, kalede mikrofonun masaya değil de sahneye kurulması da tepkilerin artmasına neden olmuştur. Bütün bu istenmeyen durumlara bir de başvekilin cumartesi günü yapmış olduğu konuşmasında çok az insan bulunup alkışın az olması da eklenince olumsuzluklar zinciri bir çığ gibi büyümüştür (Halk Postası, 13 Şubat 1960, s.1).

Maraş kurtuluşunun 40. yıldönümü münasebetiyle İsmet İnönü tarafından gönderilen telgrafta Maraşlıların kurtuluş mücadelesindeki mevki ve hizmetlerinin basit ölçülerle anlaşılabilir hudutların çok üstünde olduğu bildirilmiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1960, s.1). İnönü telgrafın devamında Türk tarihinin Maraş mücadelesinde vazife görenleri, can verenleri ebedi Türk milletinin evlatlarını hürmet edilecek seçkin kahramanlar olarak takdim ettiğini belirterek tebriklerini sunmuştur. CHP Genel Başkanı ve Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal ise gönderdiği telgrafında Milli Mücadele tarihimizde müstesna mevki olan Maraş'ın kurtuluşunu bugünkü ve yarınki nesillerce daima şeref ve iftiharla anılacaktır demiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1960, s.2).

Arif Çalık Maraş'ın kurtuluşu ile ilgili bir yazı yazmıştır. Bu yazısında (Halk Postası, 13 Şubat 1960, s.1) Aslan Bey'in riyaseti altında kurulan milli teşkilattan, Mustafa Kemal Paşa ile yapılan gizli haberleşmeden, İngiliz ve Fransız işgalinden bahsetmiştir (Halk Postası, 13 Şubat 1960, s.2).

Cuma günü Maraş'ın kurtuluş şenlikleri vali Kazım Atakul'un büyük gayretleriyle kutlanmıştır. Şenliğin en yüksek seviyeye ulaşmasında Başvekilin Maraş'ı ziyaretleri, CHP Adana mebusu Kasım Gülek'in Maraş mebusu Kemali Bayazıt ve 8 milletvekilin, C.K.M.P genel başkanı Osman Bölükbaşı'nın Maraş'a gelmesi büyük unsur olmuştur. Ayrıca küçük dahi olsa bir hadisenin meydana gelmemesinde valinin, askeri erkânın ve emniyet teşkilatının samimiyetle ve anlayış içerisinde bulunmaları etkili olmuştur (Halk Postası, 15 Şubat 1960, s.1).

E-Sonuç

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte Osmanlı Devleti'nin toprakları işgal edilmeye başlanmıştır. Stratejik önemi büyük olan Maraş önce İngilizler daha sonra ise Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Aslan Bey'in talimatı ile "Ya istiklal, ya ölüm" parolasını benimseyen halk 22 gün süren savaşın sonunda zafere ulaşmış ve Maraş kendini kurtaran şehir olarak tarih sayfasına adını yazdırmıştır. Kurtuluş mücadelesinde aldığı bu zaferle diğer bütün şehirlere de örnek olmuş, buradan yakılan ateşle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temeli atılmıştır.

Milli bayramlar, geçmişte yaşanan kötü günlerin, sıkıntıların ve özgürlük için verilen mücadelelerin hatırlandığı günlerdir. İnsanların milli duygularının arttığı bu özel günlerde çalışkan ve fedakâr insan olmanın önemi bir kez daha kavranır. Geleceğe ait ümitler kuvvetlenir. Bu nedenle ülkemizde milli bayramlar ve özellikle kurtuluş bayramları heyecanla kutlanır. Maraş bu heyecanın en çok yaşandığı şehirlerden biridir. Çünkü Maraş halkı için özgürlüğünü kaybetme ihtimali bile düşmanı kendi şehirden atması için yeterli olmuştur. İstikbalini ve istiklalini her şeyin üstünde tutan Maraş halkı gösterdiği kahramanlık sayesinde TBMM tarafından kırmızı şeritli istiklal madalyası ve kahramanlık unvanı ile taltif edilmiştir. Kurtuluş savaşının ruhunu oluşturan zaferin kazanıldığı 12 Şubat tarihi her yıl Maraş'ta bayram olarak kutlanmıştır.

Maraş'ta kurtuluş mücadelesi hep birlikte kazanılmıştır. Savaşın kahramanı değil kahramanları vardır. O kahramanlar da Maraş halkının kendisidir. Maraş halkı kurtuluş bayramı kutlamalarına geçmişten günümüze çok önem vermiş ve bayramları atalarının bıraktığı mirası gelecek kuşağa aktarılmasında bir fırsat olarak görmüştür. Kurtuluş Bayramı kutlamalarında Maraş için canını veren şehitler ve gaziler unutulmamış, her sene yapılan kutlamalarda şehitlikler ziyaret edilmiştir. Yapılan kutlama törenlerinde Göllü köyünden Yusuf Çavuş, Hayrullah Bey, Hacı Evliya Bey, Doktor Mustafa Efendi, eşraftan Ali, Müftü Veli, Atmalı Paşa, Belediye Reisi Hacı Mehmet, Karahallı Mehmet, Ufacıklı Ali, Emirmahmutoğlu Ömer Lütfi, Dağlı nahiyesi adına Hacı Hüseyin ve diğer şehitler saygıyla anılmıştır. Maraş'ın kurtuluş mücadelesi için Mustafa Kemal Paşa tarafından bölgeye gönderilen Kılıç Ali ise anılarında Maraş'ın kahraman evlatlarının ulusal kurtuluş mücadelesinin başlangıcında gerçek bir destan yazdıklarını belirtmiştir.

F-Kaynakça

Gazete, Dergi ve Ansiklopediler

Halk Postası Gazetesi.

Kilis Günlük Halk Gazetesi.

Milliyet Gazetesi.

12 Şubat'ta Edik Dergisi.

Tarihi Uzunoluk Dergisi.

Yurt Ansiklopedisi.

Kitaplar ve Makaleler

General Abadi (1999), Türk Verdünü Gaziantep Antep'in Dört Muhassarası, Gaziantep: Güzelyurt Matbaası.

Akbıyık, Yaşar (1999), Milli Mücadelede Güney Cephesi Maraş, Ankara: Divan Yayıncılık.

Alcıoğlu, Mehmet Adil (2006), Tarihte Alcı-Tecirli Beğdili-İlbeyli-Elbeyli Türkmenleri Soykimlikleri, Kahramanmaraş: Has Ofset.

Arık, Halil (2013), Tarihi ve Kültürel Özellikleri ile Pazarcık, Ankara: Berikan Yayınevi.

Atalay, Besim (1929), Maraş Tarihi ve Coğrafyası, İstanbul: Matbaai Amire.

Atmalı, Mehmet Demir ve Uçar, İbrahim (2010), Tarih Kültür ve Folkloru İle Atmalı Aşireti, Ankara: Ertem Basım ve Yayım Dağıtım.

Avcıoğlu, Doğan (1978), Milli Kurtuluş Tarihi 1838'den 1995'e, C.3, İstanbul: Tekin Yayınevi.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi.

Cebesoy, Fuat (2011), Siyasi Hatıralar Büyük Zaferden Lozan'a Lozan'dan Cumhuriyete, İstanbul: Temel Yayınları.

Emniyet Genel Müdürlüğü A.P.K Daire Başkanlığı, Maraş Direnişinin Başındaki Serkomiser Ali Bey, Ankara: EGM Basımevi.

Gömeç, Sadettin (1989), Milli Mücadelede Gaziantep, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Halk Postası Gazetesindeki Haberlere Göre Maraş'ta Kurtuluş Bayramı Kutlamaları
(1954-1960)

Gönen, Cengiz (2005), Ulusal Kurtuluş Savaşının İlk Kahramanı Maraş, Ankara: Lazer Yayınları.

Gönen, Cengiz (2017), "Mustafa Kemal Paşa ve Kahramanmaraş Zaferi", 12 Şubat'ta Edik Dergisi, S.3, s. 45-49.

Güllü, Ramazan Erhan (2010), Antep Ermenileri Sosyal-Siyasi ve Kültürel Hayatı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Gürün, Kamuran (2005), Ermeni Dosyası, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hale, William (2003), Türk Dış Politikası 1774-2000, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

İnalcık, Halil (2009), Doğu Batı Makaleler I, Ankara: Cantekin Matbaacılık.

İnan, Afet (2013), Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, Derleyen. Arı İnan, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Karabekir, Kazım (2007), Birinci Dünya Savaşı Anıları, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kerr, Stanley (1973), The Lions Of Maraş, Albany: State Universty Of New York Press.

Kılıç Ali (1955), Kılıç Ali Hatıralarını Anlatıyor, İstanbul: Sel Yayınları.

Kili, Suna (2008), Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kocabaş, Süleyman (2003), T.C. Devleti Tarihi I Mütareke Dönemi ve Milli Mücadele 1918-1923, İstanbul: Vatan Yayınları.

Kurat, Akdes Nimet (2011), Türkiye ve Rusya XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk Rus İlişkileri (1798-1919), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Lewis, Bernard (2000), Modern Türkiye'nin Doğuşu, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

McCarthy, Justin (1998), Müslümanlar ve Azınlıklar, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

McCarthy, Justin (1998b), Ölüm ve Sürgün, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

McNeill, William H. (2008), Dünya Tarihi, Çeviren. Alaeddin Şenel, Ankara: İmge Kitabevi.

Morkaya, Burhan Cahit (2008), Atatürk'ün 4 Suvarisi, Gaziantep: Logos Matbaa.

Ortaylı, İlber (2018), Türkiye'nin Yakın Tarihi, İstanbul: Pasifik Ofset.

Osmanlı Belgelerinde Ermeni- Fransız İlişkileri 1919-1922 (2004), T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Önder, Mehmet (1990), Atatürk Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özalp, Yalçın (Tarihsiz), Mustafa Kemal ve Milli Mücadele'nin İlk Zaferi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi.

Özalp (Yalçın), 2005, Ermeni İntikam Alayı Maraş'ta Vesikalar 1919-1920, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 80. Yılında Pazarcık (2003), Ankara: İmaj A.Ş.

Roberts J. M. (2011), Dünya Tarihi 18. Yüzyıl ve Sonrası, C.2, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Sorgun, Taylan (2004), İmparatorluktan Cumhuriyete İmparatorluk, İttihat ve Terakki, Cumhuriyet 1902-1938 Üç Devrin Galerisi, İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Turgut, Hulusi (2005), Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I (2004), Ankara: Divan Yayıncılık.

Uçarol, Rifat (2000), Siyasi Tarih (1789-1999), İstanbul: Filiz Kitabevi.

Ülman, Haluk (1973), Birinci Dünya Savaşı'na Giden Yol ve Savaş, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Vincent, Gérard (2010), "Anlatılan Savaşlar, Konuşulmayan Savaşlar ve Kimlik Bilmecesi", Özel Hayatın Tarihi Birinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze, Çeviren. Şehsuvar Aktaş, C.5, s. 211-261.

Zürcher, Erik Jan (2015), Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları.